

Література:

1. Dmytriiev I., Shevchenko I., Kudryavtsev V., Lushnikova O., Zhytnik T. The world experience and a unified model for government regulation of development of the automotive industry. *Public Policy and Administration*. 2019, Vol. 18, Nr. 3, P. 46-58.

2. Шевченко І.Ю. Методичні засади оцінювання конкурентоспроможності автомобілебудівних підприємств в контексті формування державної стратегії розвитку автомобілебудування. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія: Економічні науки*. 2018. № 4 (125). С. 49-61.

3. Шевченко І.Ю. Інтегральна оцінка конкурентоспроможності автомобілебудівних підприємств України. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва: Збірник наукових праць Харківського національного автомобільно-дорожнього університету*. 2018. № 2(21). С. 211-233.

4. Круглий стіл з розвитку ініціативи запровадження автомобільних кластерів в Україні: світовий досвід та українські перспективи. URL: <http://fru.ua/ua/events/kruhlyi-stil-z-rozvytku-initsiatyvy-zaprovadzhennia-avtomobi-lnykh-klasteriv-v-ukraini-svitovyi-dosvid-ta-ukrainski-perspektyvy>

5. Автомобільний кластер на Закарпаття: що це таке і для чого створюють. URL: <http://uzhgorod.net.ua/news/143862>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-177-0-15>

**МЕХАНІЗМИ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ
ТЕЛЕРАДІООРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ: КОНЦЕПЦІЯ
САМОРЕГУЛЮВАННЯ**

Ящук Т. О.

*аспірантка кафедри регіональної політики Навчально-наукового
інституту публічного управління та державної служби
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Свобода вираження поглядів довгий час розглядалася як основне право, яке є важливим саме по собі, а також допомагає захищати інші права та свободи. Серед вагомих чинників, чому свобода вираження поглядів є настільки важливою, можна виокремити, такі як потреба

людини бути собою і мати свою власну ідентичність, без вільного вираження поглядів неможливо організувати, інформувати, попереджати чи мобілізувати захист прав людини та є передумовою соціального та економічного розвитку, оскільки прозорі та відкриті комунікації необхідні для забезпечення економічного та соціального розвитку, який приносить користь кожному.

Сьогодні в умовах масової глобалізації та євроінтеграції особливої актуальності набуває вивчення новітніх тенденцій регулювання інформаційного простору України. Серед нових механізмів регулювання в медійній сфері України можна виокремити, такий як саморегулювання аудіовізуальних засобів масової інформації.

За результатами дослідження «Обізнаність співробітників засобів масової інформації щодо механізмів саморегулювання медіа в Україні, їхнє ставлення до цих механізмів», що проводилось у межах проекту «Посилення саморегулювання українських медіа» абсолютна більшість опитаних (55%) представників галузі вважають найбільш прийнятним способом регулювання медіа – одночасне регулювання державою і саморегулювання, 41% визнали саморегулювання, і лише 4% довірили б регулювання державі, найбільш відомою організацією яка займається саморегулюванням медіа визнано Національну спілку журналістів (49% опитаних цю організацію назвали спонтанно, 68% – вибрали її зі списку, проте кожен п'ятий респондент не зміг обрати саморегуляторну організацію без підказки) [3].

Результати опитування свідчать про високий рівень готовності серед представників медійної галузі впровадження механізму саморегулювання в Україні, однак відсутність дієвих інститутів саморегулювання аудіовізуальних організацій є певною перешкодою, на якій необхідно з акцентувати увагу, як суб'єктам господарювання, так і неурядовим організаціям.

Саморегулювання – це різновид добровільної ініціативи, яка дає змогу суб'єктам господарювання, соціальним партнерам, неурядовим організаціям та об'єднанням ухвалювати між собою та для себе спільні практичні керівні правила. Вони несуть відповідальність за розроблення, контроль і забезпечення виконання цих практичних керівних правил. Державам-учасницям, згідно зі своїми різними правовими традиціями, слід визнавати роль, яку ефектively саморегулювання може відігравати, доповнюючи наявні законодавчі, судові та адміністративні механізми, а також його корисний внесок у виконання завдань, поставлених Директивою 2010/13/ЄС. Хоча саморегулювання може бути додатковим способом імплементації

певних нормативних положень, воно, однак, не має замінювати собою обов'язки національного законодавця [1].

Досвід США, Великобританії, Німеччини, Нідерландів та інших країн свідчить про достатню ефективність функціонування механізму саморегулювання. Так, професійна відповідальність журналістів у США пов'язується із законами професійної етики, що встановлюються професійними спільнотами. Важливою ланкою в механізмі відіграють організації, що борються проти порушення цивільних прав, які розглядають різного роду скарги, дають вказівки на публікацію спростувань і відповідей, посилають заяви на розгляд тієї чи іншої справи на суд Ради, керуючись кодексами законів професійної етики [3].

Прихильники саморегулювання стверджують, що перевага саморегулювання медіа достатньо очевидна. Перенесення частини питань їх діяльності, регульованих виключно державою, в площину саморегулювання, серйозним чином змогло б розвантажити як регуляторні органи, так і суди, спростити рівень розгляду проблемних питань, скарг, порушення етичних норм на основі професійних знань і досвіду членів органів саморегулювання, що дозволило б підвищити рівень правової культури та професійної етики журналістів.

Для ефективної реалізації саморегулювання надзвичайно важливо створити спеціальний незалежний орган для здійснення визначених повноважень. Розробка етичного кодексу являє собою першу стадію в механізмі саморегулювання медіа. Дані кодекси носять різні назви: кодекси професійної етики, хартії етики, кодекси поведінки, норми етики і т. п. В одній країні може існувати кілька етичних кодексів, який-небудь стандарт, еталон, як правило, також відсутній. Однак спільною метою всіх цих актів саморегулювання виступає забезпечення незалежності професійної діяльності журналістів і служінням суспільним інтересам, де традиційно зазначаються найбільш важливі аспекти діяльності медіа, в тому числі питання об'єктивності, достовірності та неупередженості поширюваної інформації; дотримання вимог приватного життя та обліку суспільного інтересу; заборони на вчинення протиправних діянь; захист прав та інтересів неповнолітніх; вимоги до висвітлення політичних питань, військових конфліктів, терористичних актів та надзвичайних ситуацій; питання релігії; редакційна незалежність; зв'язки з громадськістю та взаємодію з аудиторією.

Саморегулювальні організації можуть створюватися в різних формах, наприклад – ради преси або омбудсмени.

Ради преси є найбільш поширеною формою органу саморегулювання. До їхнього складу зазвичай входять представники

професійної спільноти, видатні вчені, громадські діячі, юристи. Основна мета їх функціонування – надання суспільству гарантій якості отриманої інформації за рахунок відповідальності професійної спільноти у сфері діяльності радіо та телебачення [4].

У різних країнах ради преси мають різні особливості: їх відмінності лежать у сфері засновництва, складу, джерел фінансування і методів функціонування. Це зумовлено особливостями історичного розвитку і становлення громадянського суспільства в кожній окремо взятій країні. Але збірний образ органу нам уявляється таким: це некомерційна організація, заснована професійними або громадськими об'єднаннями, асоціаціями, спілками і т. д., до складу якої входять самі журналісти, власники, а також представники громадянського суспільства; це орган, що допомагає вирішувати конфлікти у сфері професійної етики. Мета таких організацій – захистити медіа від надмірного державного контролю, а громадянське суспільство – від недобросовісної журналістики [6].

Омбудсмен, ще один інструмент саморегулювання, і як правило, працює тільки в рамках конкретної установи. Він здійснює зв'язок між співробітниками даного аудіовізуального медіа його споживачами (читачами, глядачами та/або слухачами), отримує їх коментарі та скарги і намагається врегулювати розбіжності між двома сторонами. «Це незалежний від головного редактора співробітник редакції, на якого покладаються функції контролю за дотриманням прав та інтересів читачів газети, свого роду «читацький редактор» [5].

Сьогодні, коли мас-медіа стикаються з новими соціальними та економічними викликами, найважливішим нагальним завданням професії стає набуття нового рівня соціальної відповідальності. Органи саморегулювання надають журналістам і громадськості орієнтири щодо того, які методи прийнятні і яким стандартам повинні відповідати засоби інформації, зокрема, телерадіоорганізації. Ефективне саморегулювання – найкращий спосіб підвищення стандартів роботи медій. У державі має діяти доступна населенню система розгляду скарг щодо діяльності аудіовізуальних медіа, що діє відповідно до встановлених правил та етичних кодексів і незалежна від політичного, економічного чи іншого втручання. Повноваження органу саморегулювання повинні мати адміністративний характер і не суперечити ролі державного регулятора в даній сфері. Однак, повне копіювання механізму регулювання може спричинити негативні наслідки для України. Тому, необхідно переосмислити та адаптувати світовий досвід саморегулювання діяльності аудіовізуальних медіа для

України на шляху глобалізаційних та євроінтеграційних тенденцій регулювання інформаційного простору нашої держави.

Література:

1. Директива (ЄС) 2018/1808 Європейського Парламенту та Ради від 14 листопада 2018 року, що внесла зміни до Директиви 2010/13/ЄС щодо узгодження певних положень, визначених законами, підзаконними актами та адміністративними положеннями у Державах-учасниках, стосовно надання аудіовізуальних медіа-послуг. URL: https://www.nrada.gov.ua/wp-content/uploads/2019/10/Dyrektyva_mediaposlukodyf.pdf (дата звернення: 05.11.2021).

2. Довіра до ЗМІ в Україні зростає – нове опитування USAID-Internews щодо споживання ЗМІ. URL: Режим доступу: <https://internews.in.ua/uk/news/dovira-do-zmi-v-ukrajini-zrostaє-nove-opytuvannya-usaid-internews-schodo-spozhyvannya-zmi/> (дата звернення: 05.10.2021).

3. Палагнюк Ю. В. Державне регулювання аудіовізуальних засобів масової комунікації: європейський досвід та Україна : монографія / Ю. В. Палагнюк. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2012. – 236 с.

4. Саморегуляція в медіа: світовий досвід. URL: https://ms.detector.media/trends/1411978127/samoregulyatsiya_v_media_svitoviy_dosvid/ (дата звернення: 05.11.2021).

5. Coglianese C., Mendelson E. [2010]: Meta-regulation and self-regulation. The Oxford Handbook of Regulation. Oxford University Press.

6. Haraszti M. The Media Self-Regulation Guidebook / ed. by A. Hulin and J. Smith; Vienna: OSCE Representative on Freedom of the Media, 2008. – 100 p.